

ВІДГУК
офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Криховецької Зоряни Миколаївни на дисертаційну роботу

Мурашківської Ірини Анатоліївни на тему:

«Розвиток банківського кредитування домогосподарств в Україні в умовах становлення цифрової економіки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Сучасний розвиток сфери фінансових послуг супроводжується складними процесами цифровізації діяльності всіх без винятку фінансових установ. Особливу роль у цьому процесі відіграють банківські установи, які сьогодні є флагманами у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій, розробці нових цифрових інновацій для фінансових посередників.

Кредитування є одним з найбільш важливих напрямків господарської діяльності банківських установ, що надає їм можливість отримувати значні обсяги доходів. Відповідно комерційні банки через використання цифрових технологій намагаються забезпечити підвищення ефективності власної кредитної діяльності, забезпечуючи зростання якості кредитних послуг, особливо у сфері їх надання домогосподарствам. Це вже призвело до зміни сформованої протягом багатьох років моделі кредитування цих економічних суб'єктів та дозволило банківським установам отримати нові способи продажу кредитних продуктів, удосконалити процеси управління кредитними ризиками. Потенціал використання цифрових технологій у кредитній сфері на сьогодні ще не до кінця досліджений науковцями та практиками, оскільки ці технології постійно удосконалюються, створюючи нові можливості та способи їх використання у сфері фінансових послуг. Це, у свою чергу, актуалізує необхідність проведення наукових досліджень у цьому напрямку і підтверджує, що тема дисертаційної роботи Мурашківської І.А. є своєчасною та важливою в сучасних умовах.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (№ державної реєстрації 0121U113250), у межах якої авторкою обґрунтовано основні перешкоди розвитку банківського кредитування домогосподарств в Україні; Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки (№ державної реєстрації), де дисертанткою поглиблено теоретико-прикладні положення механізму розвитку системи банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової економіки; «Модель повоєнного розвитку кредитних установ на основі штучного інтелекту: кастомізація фінансових послуг та пруденційний нагляд» ((№ державної реєстрації , у межах якої авторкою розглянуто сутність та особливості функціонування кредитних установ в умовах нестабільності.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими публікаціями авторки дає підстави стверджувати, що теоретико-методичні положення, висновки і практичні рекомендації є достовірними. Дисертаційна робота має логічну побудову. Авторка системно підійшла до формулювання завдань, обрані вірні методи дослідження.

У дисертаційній роботі використано загальні та спеціальні методи наукового дослідження, а саме: контент-аналіз, методи узагальнення та абстрагування, системний підхід, індексні методи та методи динаміки, методи економетричного аналізу, групування, індукції та дедукції, метод систематизації та експертні методи, графоаналітичний, табличний методи.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею, що містить повний комплекс встановлених вимогами структурних елементів: вступ, три розділи, висновки, а також анотацію, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 249 сторінок. У дисертації розглянуто теоретичні засади, методичні положення та практичні рекомендації щодо розвитку системи банківського кредитування домогосподарств в умовах становлення цифрової економіки.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана авторкою самостійно. Наукове дослідження оформлене відповідно до встановлених вимог. Пропозиції авторки пройшли апробацію та доведені до практичного використання.

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями дозволяє погодитися з положеннями, які виносяться на захист щодо наукової новизни:

вперше

– застосовано системний підхід до розгляду сутності банківського кредитування домогосподарств, описано такий вид кредитування як цілісну систему і визначено такі її типи: *мікросистема* та *макросистема*;

удосконалено:

– науковий підхід до виокремлення основних етапів банківського кредитування домогосподарств, який полягає у застосуванні процесного підходу до їх виокремлення (маркетинг; продаж; обслуговування; виконання зобов'язань);

– методику проведення емпіричного аналізу стану системи банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової економіки, у межах якої виокремлено п'ять основних етапів;

– концептуальні положення механізму розвитку системи банківського кредитування домогосподарств через конкретизацію його мети, функцій, методів та принципів, сукупність яких була розширена новим принципом інституціональної адаптації;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки в частині уточнення змісту сучасних підходів до трактування категорій «кредит», «банківський кредит», «домогосподарство» дефініції «банківське кредитування домогосподарств»;

– концептуальні підходи до розгляду сутності дефініції «цифровізація кредитної послуги»;

– система основних перешкод, які в сучасних умовах стримують розвиток активізації банківського кредитування домогосподарств, які були виокремлені у наступні групи: загальні, галузеві, суб'єктні та цифрові;

– економетричне моделювання розвитку системи банківського кредитування домогосподарств в сучасному макроекономічному середовищі.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку системи банківського кредитування домогосподарств. Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності: Бізнес-консультативної компанії «ПРИВАТ КОНСАЛТ» (№ 4/п від 19.02.2024); АБ «Південний» (2407/2407/3281/2024 від 05.03.2024 р.);

Основні теоретичні висновки і науково-практичні рекомендації впроваджено в освітній процес Національного університету «Чернігівська політехніка» МОН України, зокрема, при розробці та викладанні навчальних дисциплін «Банківська система», «Банківські операції», «Ринок кредитних послуг» (№ 600/07-588/ВС від 04.03.2024).

***Повнота викладення наукових результатів дисертації
в опублікованих працях***

За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць, серед яких: 1 стаття в іноземному науковому виданні; 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 5 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 6,97 друк. арк.; особисто автору належить – 4,1 друк. арк.

Авторкою дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованим результатам тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертантка дотримувалась норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

***Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви,
зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям
дискусії під час захисту дисертації***

1. У п.п. 1.2 авторці доцільно було б чіткіше аргументувати свій вибір системного підходу для дослідження особливостей розвитку банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової економіки (с. 50-51).

2. У п.п. 1.3 дисертації при описі результатів впливу діджиталізації на ринок банківських кредитних послуг доцільно було б також звернути увагу на роль сучасних FinTech-компаній у розвитку зазначеного ринку та обґрунтувати їх взаємодію з банківськими установами (с. 61-63).

3. Також при розгляді основних етапів процесу надання кредитної послуги здобувачкою використано процесний підхід, що є цілком правильним, проте в дисертації варто було обґрунтувати, чому саме цей метод використано, чому вплив цифрових технологій на систему банківського кредитування домогосподарств не розглянуто з позиції трансформації саме компонентів такої системи (с. 65-67).

4. У другому розділі дисертації варто було б більшу увагу приділити аналізу сучасного стану формування цифрового банківського простору, що відповідає етапу IV методики проведення емпіричного аналізу стану системи банківського кредитування домогосподарств та тенденцій її функціонування в умовах становлення цифрової економіки (с. 74; с. 121-123).

5. У п.п. 3.3 дисертації доцільно більше уваги приділити питанням впливу цифрових технологій саме на функціонування мікросистеми банківського кредитування домогосподарств, більш чіткіше сформулювати напрямки подальшого впровадження цифрових технологій у сферу надання кредитних послуг саме банківськими установами як економічними суб'єктами, заходи підвищення їх ефективної роботи через використання таких технологій.

У дисертації також є певна сукупність орфографічних та стилістичних помилок.

Вказані зауваження та дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значущості, обґрунтованості та достовірності основних положень дисертації Мурашківської І.А. та не впливають на її позитивну оцінку.

Загальний висновок

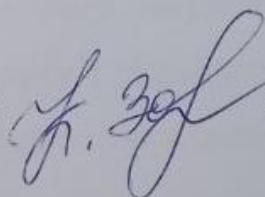
Запропоновані положення наукової новизни, що полягають у формуванні теоретичних та практичних аспектів щодо розвитку системи банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової економіки є суттєвим внеском у розвиток теорії і практики цифровізації сфери фінансових послуг. Дисертаційна робота Мурашківської І.А. є завершеним цілісним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертація на тему «Розвиток банківського кредитування домогосподарств в Україні в умовах становлення цифрової економіки» відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», за формою і змістом відповідає вимогам викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішень рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. Робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) № 40 від 12.01.2017 р.

Мурашківська Ірина Анатоліївна, авторка дисертації на тему: «Розвиток банківського кредитування домогосподарств в Україні в умовах становлення цифрової економіки», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника



Зоряна КРИХОВЕЦЬКА